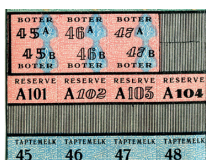

Inhoud

De Tweede Wereldoorlog in Heemstede en Bennebroek in vogelvlucht	3
Noodgeld in Heemstede in 1940	7
De Tweede Wereldoorlog: nog altijd zichtbaar in Heemstede	9
Het verraad van ECH/3, de verzetsgroep van broeder Joseph Klingen	16
Ad van Amerongen: 'Pa was het meest kwaad op de Nederlandse politie'	18
Bob Calisch, een Heemstedse Seyffardtjizelaar	21
Ab Baas: 'Mijn moeder was een stille vrouw geworden'	30
Hans Krol: 'Hoe alles exact gegaan is, daar kom je nooit meer achter'	32
Frans Lommerse: 'Ik droeg een korte broek om zo jong mogelijk te lijken'	36
Bennebroek in de Tweede Wereldoorlog	37
Co van Maris: 'Ik vond het vooral een heel spannende tijd'	47
Riet Govers-Akkermans: 'Je hielp elkaar waar het kon'	48
Een neergekomen V1 in de Kerklaan	51
Frans Roozen: 'Ik speelde met mijn vriendjes in de kapotte kerk'	55
Een Heemstedse melkboer in oorlogstijd	57
Herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog van Eddy Heukels	62
Wasserij Beelen leverde stroom aan ziekenhuizen	64
Het werk van de molenaar ging altijd door	67
Katinpers en De Patriot: twee illegale bladen in Heemstede	69
Bomen massaal gekapt, maar ook beschermd	73
Overall is het feest, Heemstede is bevrijd!	75
Twee veteranen over indoctrinatie, volharding en ontberingen	80
Meer lezen en kijken	82
Van het bestuur	83
Illustratieverantwoording	88

Van de voorzitter

Een bijzonder nummer

Op het moment dat ik dit stukje schrijf is het begin april en staat de wereld op zijn kop. Talloze mooie initiatieven kunnen geen doorgang vinden. De herdenking van 75 jaar bevrijding kan niet op de manier plaatsvinden die iedereen graag had gewild. Wij hebben helaas een nieuwsbrief met afgelastingen en het uitstel van de tentoonstelling 'Bezetting en bevrijding in Heemstede en Bennebroek' moeten versturen.

Wat gelukkig wel door kon gaan is dit fraaie, bijna dubbeldikke themanummer van HeerlijkHeden. Mijn dank aan iedereen die hier met grote inzet aan gewerkt heeft.

Ik hoop oprecht dat wij nu de piek van Covid-19 achter ons hebben liggen en zicht hebben op betere tijden.

Ondanks dit alles wens ik u veel leesplezier en vooral een goede gezondheid.

Ronald Huigen

Bob Calisch, een Heemsteedse Seyffardtgijselaar

Anja Kroon

Robbert Oscar (Bob) Calisch overleed in 2019 op 99-jarige leeftijd. Hij liet drie belangwekkende plakboeken na die een onbekend stukje Heemsteedse oorlogsgeschiedenis vertellen.

▲ Portrettekening van Bob Calisch door medegijzelaar L. Schiphorst.

In de vroege ochtend van 9 februari 1943 werden de broers Bob en Bert Calisch gewekt door een arrestatieploeg van de politie. Een bestelbus van wasserij Beelen stond al klaar om de jongens naar het politiebureau in de Raadhuisstraat te brengen. Behalve de broers Calisch waren ook opgepakt: Ton Smit, Jan Plomp, Johan van Meekeren, Johan Meyer en zijn broer Wilhelmus, Gerrit

Dijkstra en zijn broer Fokke. De hele groep werd overgebracht naar het NS-station in Haarlem waarna in Amsterdam een Duitse instantie het transport overnam en ze naar Kamp Vught begeleidde. Onderweg bleek al dat ze niet de enigen waren.

Om 11 uur 's morgens rapporteerde hoofdagent Uittenboogaard in Heemstede dat die nacht twaalf personen waren

Bennebroek in de Tweede Wereldoorlog

Martin Bunnik

Er zijn Bennebroekers die zich de voorvallen in de Tweede Wereldoorlog nog goed kunnen herinneren. Het was een beklemmende periode, niet alleen door de bombardementen en luchtgevechten, maar ook door de voedseltekorten, de Jodenvervolging, razzia's en onderdrukking.

▲ *Gemobiliseerde officieren op het bordes van Huis te Bennebroek.*

In 1939 namen de spanningen in Europa toe omdat Duitsland langzaam zijn grondgebied aan het uitbreiden was. Ook in Nederland nam de onrust toe en om de bevolking zo veel mogelijk te beschermen voor de gevolgen van lucht-aanvallen werd in het voorjaar van 1939 een luchtbeschermingsdienst opgericht. Op 29 augustus werd de algemene mobilisatie een feit en vanaf station Vogelenzang-Bennebroek vertrokken zeventig dienstplichtige Bennebroekers naar de kazernes verspreid over ons land. In

Bennebroek werden ook soldaten ingekwartierd onder meer in *Huis te Bennebroek*, het Verenigingsgebouw (de Bond) en de voormalige pastorie op de hoek van de Schoollaan en Meerweg. Het stafkwartier werd gevestigd op *Huis te Bennebroek*. In de voorzaal van de Bond aan de Schoollaan kwam een militair tehuis waar soldaten konden kaarten, een biertje drinken of kranten lezen. Op het tweede veld van voetbalvereniging BSM aan de Zwarteweg (nu Bloemhof) werd luchtdoelartillerie opgesteld.

Riet Govers-Akkermans: 'Je hielp elkaar waar het kon'

Ellen Kerkvliet

Toen de oorlog uitbrak was Riet Akkermans 1 jaar oud. Haar zusje Wil werd in het eerste oorlogsjaar geboren. Hun ouders hadden een slagerij op de Zandvoortselaan (tegenwoordig slagerij Bood) en opa Akkermans woonde bij hen in, evenals een 'meisje voor dag en nacht'. Veel tastbare herinneringen aan de oorlog en de bevrijding zijn door haar ouders en later door haarzelf in een map bewaard. De kinderen van Riet en haar man Gerard en inmiddels ook hun kleinkinderen hebben 'De Map' gebruikt voor een spreekbeurt op school. Met de spullen op tafel komen de verhalen van Riet vanzelf.

▲ Riet Govers-Akkermans (geboren in 1939).

'Ik was natuurlijk nog maar een kleuter, maar toch kan ik me nog heel veel uit die tijd herinneren,' begint Riet te vertellen. 'Mijn zusje en ik speelden veel buiten en droegen aan een koordje om onze hals een kinderlegitimatiewijs. Dat wilden onze ouders, want dan konden we bij een chaos op straat of een ramp makkelijk teruggevonden worden.'

'Op een dag zagen we dat er fietsen werden afgepakt en op een vrachtauto werden geladen. De mensen gilden. Wij renden toen gauw naar ons buurjonge-

tje, Robbie Kooij van de drogisterij. We wilden hem waarschuwen, want hij had ook een fiets, een driewielertje.' Riet kan nu hartelijk lachen om die kinderlijke onschuld. Net als het driewielertje van Robbie werd ook de fiets van haar vader niet in beslag genomen. Als slager had hij de fiets nodig om de bestellingen bij de klanten af te leveren.

▲ In 1943 stelde het Rode Kruis kinderlegitimatiewijzen beschikbaar voor kinderen tot 15 jaar. Ze waren vier bij vier centimeter, niet verplicht, kostten een dubbeltje en werden gemaakt bij Johan Enschedé.

Een neergekomen V1 in de Kerklaan

Carla van der Stap

In de Kerklaan viel in november 1944 een V1, die niet ontplofte. Twee dagen later werd hij door de Duitsers tot ontploffing gebracht. Dat veroorzaakte veel schade en consternatie.

Een hard ploffend geluid, voorafgegaan door een zwaar gebrom verontrustte de familie Kramer die aan de avondmaaltijd zat. Het was maandag 13 november 1944, het schemerde en het regende flink. Dat laatste bleek achteraf een groot geluk te zijn. In de tuin van

het gezin Kramer, dat in de Mariahof aan de Kerklaan 115 woonde, was een object neergekomen dat leek op een vliegtuigje. Het bleek een V1 te zijn. J. Kramer, die kerkmeester was van de Sint Bavokerk, zette op 10 december 1944 zijn relaas op schrift en hij omschreef

Vergeltungswaffe

De benaming V1 komt van het Duitse 'Vergeltungswaffe 1'. Een V1 is een onbemand straalvliegtuigje, aangedreven door een straalmotor, te vergelijken met een huidige kruisraket. Het wapen was bedoeld als vergelding voor de geallieerde luchtaanvallen op Duitse steden. Een V1 werd meestal vanaf een lanceerbaan afgeschoten met een katapult. Lanceerbanen waren op diverse plekken in Nederland aangelegd. Op het moment dat de V1 de startbaan verliet, werd de motor ontstoken. Sommige V1's werden door de geallieerden uit de lucht gehaald. Om brandstof te sparen werd de V1 ook wel onder een Heinkel 111 toestel vervoerd. De V1 aan de Kerklaan is onbedoeld verloren door zo'n Heinkel.

Wasserij Beelen leverde stroom aan ziekenhuizen

Marloes van Buuren

Het lijkt een ongelooflijk verhaal en toch is het waar. Vanaf de Blekersvaart in Heemstede werd in het laatste oorlogsjaar stroom geleverd aan Haarlemse ziekenhuizen.

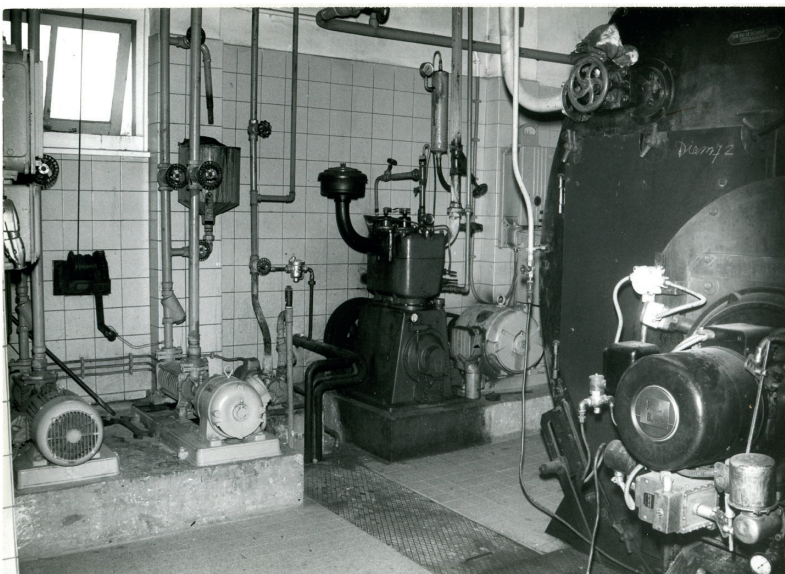

▲ Jan Beelen (geboren in 1933).

Jan Beelen schreef het volgende verhaal voor ons op: ‘Tijdens de Tweede Wereldoorlog, in 1944, investeerde de directie van de Heemstedse Wasserij Beelen aan de Blekersvaartweg 20-21 in een verticale stoommachine. Die werd geleverd door machinefabriek Stork uit Hengelo en is ook geplaatst in de waterrij. Hij is echter nooit voor het bedrijf in werking geweest. Eind 1944 kwam de waterrij namelijk helemaal stil te liggen door gebrek aan steenkolen. Ook de gemeente Haarlem had hiermee te kampen waardoor de levering van elektriciteit tot stilstand kwam. Dat was een groot probleem, onder meer voor de ziekenhuizen van Haarlem. Om deze toch van de noodzakelijke stroom te voorzien, moest naar een oplossing worden gezocht. En die kwam er...

Omdat bij waterrij Beelen een nieuwe stoommachine stond, die geschikt was om stroom op te wekken, werd door het stadsbestuur van Haarlem, middels ene meneer Siliacus, contact gezocht met de directie van waterrij Beelen in Heemstede. De vraag was of de directie bereid was om de stoommachine beschikbaar te stellen voor de levering van stroom aan de ziekenhuizen in Haarlem. De directie wilde daaraan wel meewerken, mits de machine in het bedrijf zou blijven staan. En zo geschiedde.

Door de gemeente Haarlem werd een dynamo geplaatst, de stoommachine werd bedrijfsklaar gemaakt en aangesloten op de bestaande stoomketel van het bedrijf. Om de stroomvoorziening naar de ziekenhuizen in Haarlem mogelijk te maken moesten nieuwe kabels worden gelegd naar het hoogspanningsstation bij bakkerij Franken en de winkel aan de Koediefslaan, hoek Binnenweg, waar nu een flatgebouw staat. Door de gemeente

◀ Rechts de stoomketel bij waterrij Beelen (op de foto omgebouwd voor olie). De ketel leverde de stoom voor de stoommachine, die op zijn beurt weer een dynamo aandreef en daarmee elektriciteit leverde.

Het werk van de molenaar ging altijd door

Ellen Kerkvliet

Wie appelen vaart, die appelen eet. Dat gezegde ging zeker op voor de Heemstedse molenaarsfamilie Höcker. Meelhandelaren, bakkers en particulieren lieten ook tijdens de oorlogsjaren hun graan bij hen malen. Zodoende hadden zijzelf de beschikking over voldoende meel.

Naarmate de oorlog vorderde, werd de aanvoer van tarwe steeds minder. Veel graan werd door de Duitsers voor eigen gebruik in beslag genomen, brood was vanaf juni 1940 alleen nog 'op de bon' te koop.

Altijd brood op de plank

In een interview in *HeerlijkHeden* 99 (1999) vertelt de in 1912 geboren molenaar Herman Höcker: 'Op je stamkaart kon je iedere maand bonkaarten halen bij de gemeente, de mensen werden op rantsoen gesteld. Maar wij hadden altijd brood op de plank, wie appelen vaart, die appelen eet. Ons werk ging altijd door. Er kwamen wel schoolkinderen uit Bennebroek en Heemstede bij ons thuis voordat ze naar school gingen en dan kreeg ieder een sneetje brood mee. De bakker, die een eindje verderop woonde, kreeg van ons gratis meel en bakte er elke dag een paar broden van die mijn moeder dan sneed voor de schoolkinderen. Het gevoel van eenheid was in die tijd groot onder de mensen.'

Tramhalte

In de hongerwinter wisten particulieren, door ruilhandel met boeren in de Haarlemmer-

◀ *De bewoners van Het Eiland, het wijkje ten noorden van de Prinsenlaan en ten noordoosten van de Kadijk, boden de familie Höcker na de bevrijding deze oorkonde aan, als dank voor de hulp tijdens de hongerwinter.*

